

CORPUS

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ • ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΩΝ

ΒΑΒΥΛΩΝΑ

Η Πύλη
των Θεών

ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ
ΤΗΣ ΤΑΡΙΧΕΥΣΗΣ

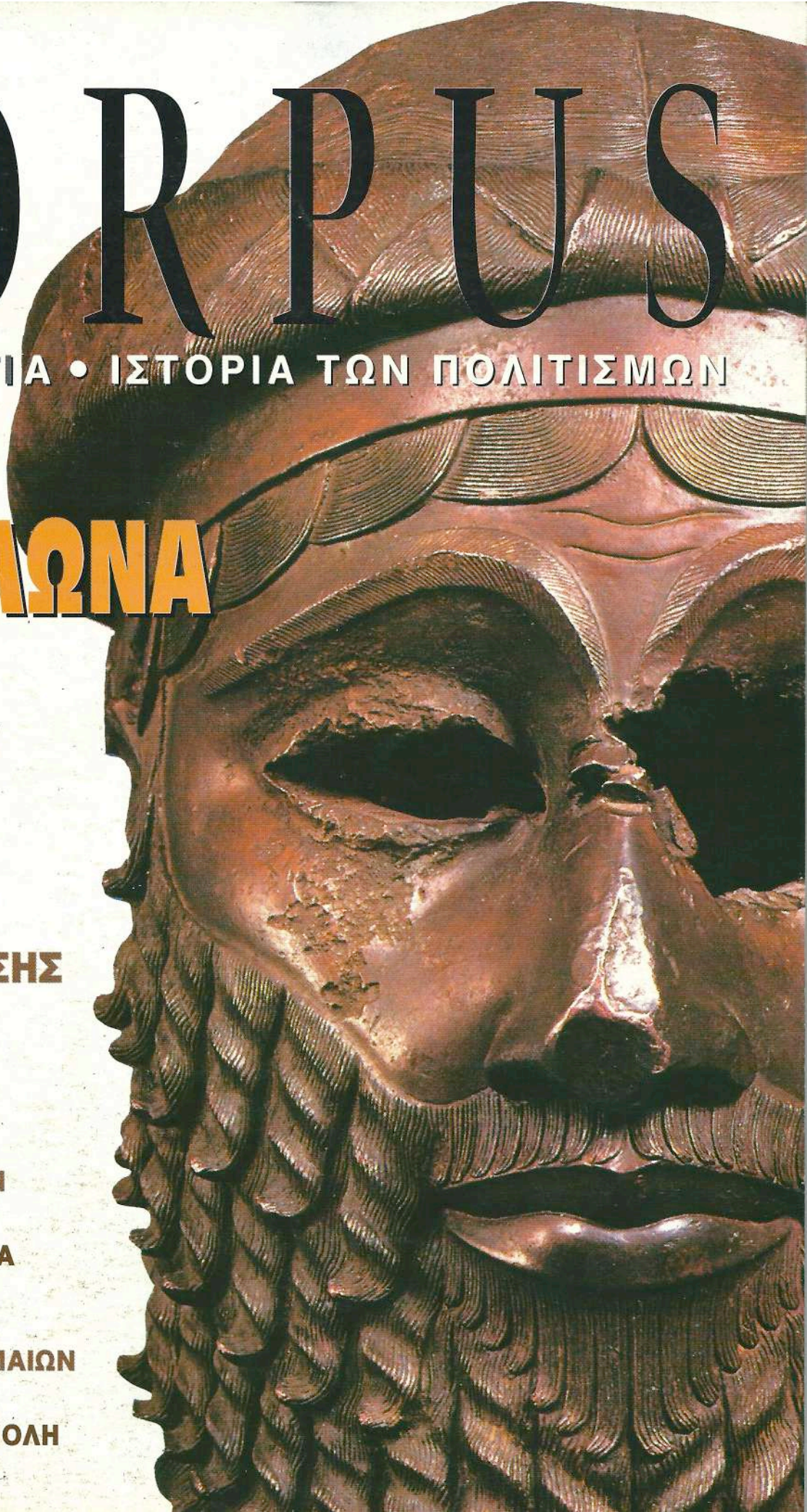
ΠΩΣ ΓΙΝΕΤΑΙ
ΜΙΑ ΑΝΑΣΚΑΦΗ;

ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

ΔΟΥΛΟΙ ΚΑΙ ΔΟΥΛΕΙΑ
ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

ΤΟ ΤΕΙΧΟΣ ΤΩΝ ΔΥΜΑΙΩΝ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΗ

ΘΑΣΟΣ

«ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΩΝ ΝΥΜΦΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΑΤΥΡΩΝ»

«Πανελλήνων οϊζύς ἐς Θάσον συνέδραμεν»

Αρχιλόγος, απ. 102

Το νησί αποικίσθηκε, σύμφωνα με τη μαρτυρία του ποιητή Αρχιλόγου (απ. 93α, 105, κείμενο 30), από Πάριους κατά τη δεκαετία του 680 π.Χ. (την εποχή του πατέρα του ποιητή), οι οποίοι αντιμετώπισαν πολλές δυσκολίες με τους ντόπιους Θράκες. Αν δώσουμε πίστη στην περιγραφή του Ηροδότου (ΣΤ', 46), το νησί έλαβε το όνομά του από τον Θάσο, έναν από τους Φοίνικες οι οποίοι "αποίκισαν τη νήσο που σήμερα έχει το όνομά της από εκείνον. Τα φοινικικά μεταλλεία βρίσκονταν ανάμεσα στις τοποθεσίες που ονομάζονται Αίνυρα και Κοίνυρα απέναντι από τη Σαμοθράκη. Είναι ένα μεγάλο βουνό που το έχουν αναποδογυρίσει αναζητώντας χρυσό" (για τα αρχαιολογικά ευρήματα, βλ. BCH 88, 1964, 280 κ.ε.). Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο, η Θάσος αποικίσθηκε (μάλλον κατά ένα μέρος της) πρώτα από τους Φοίνικες, όταν αυτοί έφθασαν "...σε αναζήτηση της Ευρώπης" (Β', 44), στην πραγματικότητα βέβαια θέλοντας να καρπωθούν τον ορυκτό πλούτο του νησιού. Γρήγορα όμως το νησί ετέθη υπό τον έλεγχο των Ελλήνων. Μέσα από τα ποιήματα του ποιητή, φαίνεται πως δεν έλλειψαν οι πολεμικές αναμετρήσεις των Παρίων με τους Θρά-

Αργυρός
στατήρας
Θάσου, περί
το 435-411 π.Χ.
Εικονίζεται αρ-
παγή Νύμφης από
Σάτηρο (Αθήνα,
Νομισματικό Μουσείο).

κες (ίσως και με τους Φοίνικες). Μάλιστα, ο πόλεμος μεταφέρθηκε και στην απέναντι ακτή (Περαία), όταν οι νεοφερμένοι επιχειρήσαν να θέσουν και αυτή την περιοχή υπό τον έλεγχό τους ιδρύοντας πόλεις, ανάμεσά τους τη Νεάπολη (Καβάλα) και την Οισύμη. Γενικά, ο αποικισμός της θρακικής ακτής από Έλληνες υπήρξε μια δύσκολη υπόθεση, όπως φαίνεται και από το χρονικό ιδρύσης και άλλων πόλεων, όπως λ.χ. των Αβδήρων, που αρχικά αποικίσθηκαν από Κλαζομένιους. Οι τελευταίοι όμως, μετά από μια βραχύβια παραμονή στα Αβδηρα, εκδιώχθηκαν από τους Θράκες (Ηρόδοτος, Α', 168). Η πόλη επαναποικίσθηκε αργότερα από τους Τήιους, που εγκατέλειψαν την πατρίδα τους πιεζόμενοι από την περσική απειλή στο δεύτερο ήμισυ του βου αιώνα π.Χ. και έδωσαν σκληρές μάχες για να κρατηθούν ανάμεσα στα ισχυρά θρακικά φύλα (Πίνδαρος, Παιάν 2.59-

Αργυρός (AR) στατήρας Θάσου, 525-463 π.Χ.
 Βάρος 9,76 γρ. [SNG Copenhagen 1009/Kraay, ACGC, 519]
 (Classical Numismatic Group, Inc.)
 Εμπροσθότυπος: Αρπαγή Νύμφης από Σίληνό. Η Νύμφη προβάλλει αντίσταση και έχει σπρωμένο το δεξί της χέρι, σε σχήμα ύψιλον "Y", ανάμεσα στις δύο μορφές. Ο Σίληνός τρέχει προς τα δεξιά με τον συμβατικό τρόπο της αρχαϊκής εποχής.
 Οπισθότυπος: Εγκοίλο τετράγωνο.

Αργυρός (AR) στατήρας Θάσου, 525-463 π.Χ.
 Βάρος 8,50 γρ. [SNG Copenhagen 1013/Kraay, ACGC, 520]
 (Classical Numismatic Group, Inc. /Auction/ID 61135)
 Εμπροσθότυπος: Αρπαγή Νύμφης από Σίληνό. Η Νύμφη προβάλλει αντίσταση και έχει σπρωμένο το δεξί της χέρι με τα πέντε δάκτυλα ενωμένα να προβάλλουν μετωπικά ανάμεσα στις δύο μορφές. Ο ιθυγαλλικός Σίληνός τρέχει προς τα δεξιά με τον συμβατικό τρόπο της αρχαϊκής εποχής. Θ στο κάτω μέρος.
 Οπισθότυπος: Εγκοίλο τετράγωνο.

Αργυρός (AR) στατήρας Θάσου, 525-463 π.Χ.
 Βάρος 8,59 γρ. [SNG Copenhagen 1010]
 (Maller Galleries/Auction April 15, 2000/72)
 Εμπροσθότυπος: Αρπαγή Νύμφης από Σίληνό. Η Νύμφη προβάλλει αντίσταση και έχει σπρωμένο το δεξί της χέρι με τα πέντε δάκτυλα ενωμένα να προβάλλουν μετωπικά ανάμεσα στις δύο μορφές. Ο ιθυγαλλικός Σίληνός τρέχει προς τα δεξιά με τον συμβατικό τρόπο της αρχαϊκής εποχής. Πρόκειται για ένα έξοχο παράδειγμα αρχαϊκής τεχνοτροπίας σε έναν δημοφιλή ερωτικό τύπο.
 Οπισθότυπος: Εγκοίλο τετράγωνο.

Αργυρός (AR) στατήρας Θάσου, 411-390 π.Χ.
 Βάρος 8,730 γρ. [Gr. 3]
 (ANS/1941.153.358)
 Εμπροσθότυπος: Αρπαγή Νύμφης από Σίληνό. Η Νύμφη δεν προβάλλει αντίσταση και έχει το δεξί της χέρι με τα δάκτυλα χαλαρωμένα πίσω από το κεφάλι του Σίληνού. Ο ιθυγαλλικός Σίληνός τρέχει προς τα δεξιά. Α άνω δεξιά.
 Οπισθότυπος: Εγκοίλο τετράγωνο.

70). Στην περίπτωση της Θάσου η προσωπική μαρτυρία του Αρχίλοχου, που ως μισθοφόρος βρέθηκε στο νησί, είναι πολύτιμη για να ανασυνθέσουμε μαζί με τα αρχαιολογικά δεδομένα την αιώτατη ιστορία του νησιού.

Οι Κυκλάδες μετά τον Αηλιάντιο Πόλεμο, ο οποίος φαίνεται πως υπήρξε καταστροφικός για τις εμπόλεμες Ερέτρια και Χαλκίδα, άδραξαν την ευκαιρία για να αποκτήσουν ένα προβάδισμα στον αποικισμό της Βόρειας Ελλάδας, δεδομένου ότι μέχρι τότε το πλεονέκτημα αυτό το είχαν οι Ευβοείς (η γερασμένης της Χαλκιδικής, εξαιρουμένης της κορινθιακής Ποτιδαίας, ήταν ουσιαστικά αποικισμένη από Ευβοείς, και μάλιστα Χαλκιδικείς, απ' όπου προέρχεται και η ονομασία της γερασμένης). Οι Πάριοι, που κατοικούσαν μία από τις πτωχότερες Κυκλάδες, αναγκάστηκαν συχνά "δια πένιαν και απορίαν" να αποστείλουν προς αποικισμό το πλεόνασμα του πληθυσμού τους. Έτσι συνέβη και κατά το 680 π.Χ., όταν απέστειλαν ατόικους στη Θάσο με αρχηγό τον Τελεσιγλή. Τις επόμενες δεκαετίες έστειλαν νέες ομάδες, οι οποίες μαζί με τους πρωτοπόρους κατέλαβαν τα απέναντι θαλασσινά παράλια. Άλλοι Πάριοι κατευθύνθηκαν

στο Πάριο της Προποντίδας (στα μέσα του 7ου αιώνα π.Χ.).

Τι ήταν όμως αυτό που αναζητούσε "η δυστυχία όλων των Ελλήνων" ("Πανελλήνων οϊζύς ες Θάσον συνέδραμεν", απ. 102), δηλαδή οι άποροι Παριανοί μετανάστες από την "ασχημη" Θάσο, που είναι "σκεπασμένη με άγρια δέντρα σαν γαϊδάρον πλάτη" και "ούτε όμορφη, ούτε ποθητή κι αγαπητή, όπως του Σίριος οι όχθες" στην Κάτω Ιταλία είναι (Αρχίλοχος απ. 21 & απ. 22); Ο λόγος ήταν απλός: τα χρυσοφόρα κοιτάσματα που διέθετε τόσο η ίδια η Θάσος όσο και οι μεταλλοφόρες περιοχές της απέναντι ηπειρωτικής θρακικής ακτής. Ο ορυκτός πλούτος λοιπόν ήταν η αιτία που προσείλκυσε την προσοχή των Ελλήνων ήδη από τον 7ο αιώνα π.Χ. Ακόμη και η ίδια η πόλη της Θάσου βρίσκεται στα βορειοανατολικά του νησιού, στο σημείο ακριβώς που γειτνιάζει με την απέναντι Ξηρά. Ο ελληνικός οικισμός, που αναπτύχθηκε βόρεια της αγοράς, φαίνεται ότι ενυμειούσε γύρω στο 600 π.Χ. Αναγέρθηκαν ιερά εντός (Ιερό Αρτέμιδος, Πώλου και Ηρακλέους) και εκτός της πόλης (διπλό ιερό στη θέση Αλυκή στα νοτιοανατολικά του νησιού), η οποία περιβλήθηκε από ισχυρά τείχη. Αν και το νησί ήταν πλούσιο σε μέταλλα και μάρ-

Αργυρή (AR) δραχμή Θάσου, 525-463 π.Χ.

Βάρος 3,48 γρ. (Malter Galleries/Auction April 15, 2000/73)

Εμπροσθότυπος: Αρπαγή Νύμφης από Σίληνό. Η Νύμφη προβάλλει αντίσταση και έχει σηκωμένο το δεξί της χέρι ανάμεσα στις δύο μορφές. Ο Σίληνός τρέχει προς τα δεξιά με τον συμβατικό τρόπο της αρχαϊκής εποχής.

Οπισθότυπος: Εγκοιλίο τετράγωνο.

Αργυρό (AR) τριμμοβόλιο Θάσου, 455-416 π.Χ.

Βάρος 0,85 γρ. [SNG Copenhagen 129]

(Malter Galleries/Auction April 15, 2000/74)

Εμπροσθότυπος: Σίληνός τρέχει προς τα αριστερά κρατώντας έναν κώνηρο στο δεξί χέρι.

Οπισθότυπος: ΘΑΣΙΩΝ. Αμφορέας κρασιού.

Αργυρή (AR) δραχμή Θάσου, 463-411 π.Χ.

Βάρος 3,49 γρ. [SNG Copenhagen 1019]

(Malter Galleries)

Εμπροσθότυπος: Αρπαγή Νύμφης από Σίληνό. Η Νύμφη δεν προβάλλει ιδιαίτερη αντίσταση και έχει το δεξί της χέρι πίσω από το κεφάλι του Σίληνού, ο οποίος τρέχει προς τα δεξιά.

Οπισθότυπος: Εγκοιλίο τετράγωνο.

Αργυρό (AR) τριμμοβόλιο Θάσου, 455-416 π.Χ.

Βάρος 0,85 γρ. [SNG Copenhagen 129]

(Malter Galleries/Auction April 15, 2000/75)

Εμπροσθότυπος: Σίληνός τρέχει προς τα αριστερά κρατώντας έναν κώνηρο στο δεξί χέρι.

Οπισθότυπος: ΘΑΣΙΩΝ. Αμφορέας κρασιού.

Αργυρό (AR) τριμμοβόλιο Θάσου, 455-416 π.Χ.

Βάρος 0,85 γρ. [SNG Copenhagen 129]

(Malter Galleries/Auction April 15, 2000/76)

Εμπροσθότυπος: Σίληνός τρέχει προς τα αριστερά κρατώντας έναν κώνηρο στο δεξί χέρι.

Οπισθότυπος: ΘΑΣΙΩΝ. Αμφορέας κρασιού.

μαρο και παρότι αποδείχθηκε εξαιρετικά γόνιμο για την καλλιέργεια γεωργικών προϊόντων (όπως αμπελώνων) και για την υλοτόμηση, οι αποικιστές πρέπει να είδαν τη Θάσο περισσότερο ως ένα είδος προγεφυρώματος για τον έλεγχο της ηπειρωτικής χώρας, όπως βέβαια αποδεικνύει η άμεση ίδρυση σημαντικών αποικιών στη θρακική ακτή αλλά και στην ανατολική Μακεδονία, από τον Στρυμόνα μέχρι τον Νέστο. Έτσι, οι Θάσιοι, αφού απώθησαν και από την απέναντι παραλία τους Θράκες, ίδρυσαν μια σειρά από αποικίες: τη Γαληφό, την Οισύμη, τη Στρώμη, τη Νεάπολη (Καβάλα), τη Σκαπτή Υλη. "Το σύνολο αυτών των εδαφών ανήκε στους Θασιούς, αποτελώντας την "περαιά" της Θάσου και έλαβε το όνομα Περαιά" (ΙΕΕ, τόμ. Β', σελ. 250).

Η Θάσος, αξιοποιώντας τις δύο βασικές πλουτοπαραγωγικές πηγές της, τις άφθονες ποσότητες χρυσού και αργύρου και την εξαγωγή σημαντικών ποσοτήτων εκλεκτού κρασιού (το αμπέλι εισήχθη εκεί από τους Έλληνες αποίκους με σημαντική επιτυχία), κατάφερε να αναπτυχθεί γρήγορα σε μία υπολογίσιμη οικονομική δύναμη στα βόρεια όρια της Ελλάδας κατά την αρχαϊκή εποχή. Χρυσός και άργυρος εξορυσσόνταν επίσης γύρω από το Παγγαίο όρος, απέναντι από τη Θάσο. Ήδη από τα μέσα του δού αιώνα π.Χ., η Θάσος έκοψε νομίσματα, τα οποία κυκλοφόρησαν ευρέως στην Αίγυπτο (όπου υπήρχε ζήτηση αργύρου) και στη Συρία. Μάλιστα, όσοι Έλληνες (ιδίως των ανατολικών ελληνικών πόλεων) είχαν αναπτύξει εμπορικές σχέσεις με τις περιοχές αυτές, χρησιμοποιούσαν αργυρά θασιακά, αλλά και νομίσματα των άλλων ελληνικών πόλεων της Περαιάς, προκειμένου να τα ανταλλάξουν με σιτηρά και με διάφορα προϊόντα. Οι Έλληνες και

τα άλλα φύλα της περιοχής είχαν στη διάθεσή τους πλούσια μεταλλευτικά αποθέματα αργύρου και, ως εκ τούτου, ήταν επόμενη η παραγωγή μεγάλης αξίας νομισμάτων (τα οποία συμφωνούν με τις ενδείξεις αποθεμάτων) που "ταξίδευσαν" ανατολικά σε μεγάλες ποσότητες, μέσω του εμπορίου ή με άλλους τρόπους. Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο (ΣΤ', 46), γύρω στο 500-492 π.Χ. οι Θάσιοι "είχαν μεγάλες προόδους [...] που προέρχονταν από τις εγκαταστάσεις που είχαν στην απέναντι θρακική ακτή και από τα μεταλλεία τους ("η πρόσδοδος σφι

εγίνετο εκ τε της ηρείου και από των μεταλλείων"). Αφενός από τα μεταλλεία χρυσού της Σκαπτής Υλης τους έχονταν συνήθως 80 τάλαντα, αφετέρου, από τα μεταλλεία που ήταν πάνω στη Θάσο ποσά λιγότερα, αλλά τόσο πολλά, ώστε, επειδή ήταν απαλλαγμένοι από εγγείους φόρους, τους έχονταν των Θασίων από την απέναντι ακτή και από τα μεταλλεία κάθε χρόνο 200 τάλαντα, και όταν η παραγωγή ήταν μεγαλύτερη, 300'. (Η ποσότητα αυτή ισοδυναμούσε με 7,5 – 11,3 τόνους χρυσού). Με βάση αυτά τα στοιχεία, οι Θάσιοι, αν και απόγονοι απόρων και πτωχών αποίκων, συγκαταλέγονταν ανάμεσα στους πιο πλούσιους Έλληνες της εποχής.

Τόσο οι Θάσιοι, όσο και οι υπόλοιποι βόρειοι Έλληνες (και τα γειτονικά θρακικά φύλα), που αποίκισαν τις βόρειες ακτές του Αιγαίου, βοήθησαν αμέσως υπό την επίδραση της νομισματοκοπίας της Νότιας και Ανατολικής Ελλάδας. Γρήγορα αναγνώρισαν τα πλεονεκτήματα που θα είχαν από την κοπή αργυρών νομισμάτων και άρχισαν να θέτουν σε κυκλοφορία κοπές ιδιαίτερης καλλιτεχνικής και νομισματικής αξίας. Η Θάσος ήταν από τις πρώτες πόλεις της βόρειας Ελλάδας που έκοψε νομίσματα. Βέβαια, τα θασιακά νομίσματα εντάσσονται στην ευρύτερη νομισματοκοπία της βόρειας ακτής του Αιγαίου, μιας περιοχής παραμεθόριας, όπου ανθρώπινες μορφές (Θάσος) και μεγάλα δυνατά ή μυθικά ζώα (Αβδηρα, Ακανθος) έγιναν από νωρίς οι προτιμώμενοι νομισματικοί τύποι στη Μακεδονία και στη Θράκη. Στους νομισματικούς τύπους αυτής της εκτεταμένης ζώνης εικονίζονται ρωμαλέοι άνδρες και γυναίκες καθώς και συγκροτήσεις Σατύρων και Νυμφών που αντανακλούν τους ανέμους έφωτες των γεωργών και των τρυγητών με τις γυναίκες τους.

Τα προτιμώμενα διακοσμητικά θέματα που χαραχθήκαν είναι εμπνευσμένα από τη διονυσιακή λατρεία (Νύμφες και Σάτυροι ή Κένταυροι) και από την αγροτική ζωή. Γενικά, όχι μόνο η Θάσος, αλλά όλες πόλεις ασχολούντο με το εμπόριο του κρασιού επέλεξαν διονυσιακά θέματα ως εμβλήματα για τους νομισματικούς τους τύπους. Η οργιαστική λατρεία του Βάχχου φαίνεται άρρηκτα συνδεδεμένη με την περιοχή, δεδομένου ότι σ' αυτήν υπήρχε και μαντείο του θεού στην κορυφή του Παργαίου όρους. Έτσι, η Τορώνη διάλεξε έναν αμφορέα κρασιού, η Μένδη έναν όνο πλάι σ' ένα κλήμα ή τον Διόνυσο να κάθεται μεθυσιμένος πάνω σε έναν ημίονο. Αλλού απεικονίζονται δύο Νύμφες-Μαινάδες να κρατούν μαζί έναν αμφορέα κρασιού. Σε ό,τι αφορά την τεχνοτροπία, τα θρακικά - θασιακά (και μακεδονικά) νομίσματα δεν διαφέρουν από άλλες πρώιμες ελληνικές κοπές, έχοντας παραστάσεις μόνο στη μία πλευρά και πιο απλά γεωμετρικά σχέδια στην άλλη. Ωστόσο, ξεχωρίζουν λόγω της συχνής μεγάλης νομισματικής αξίας τεμαχίων των πέντε, των οκτώ, ακόμη και των εννέα δραχμών.

Η Θάσος, όπως φαίνεται και από τα αρχαιολογικά ευρήματα, ήταν το καλλιτεχνικό κέντρο του βορειοελληνικού κόσμου κατά τον 6ο – 4ο αιώνα π.Χ. (αρκεί να θυμηθεί κανείς ότι ο διάσημος ζωγράφος Πολύγνωτος καταγόταν από τη Θάσο), αν και βέβαια είναι εμφανής η επίδραση των τάσεων που επικρατούσαν στα νότια νησιά και στην Ιωνία. Τα αρχιτεκτονικά και τα καλλιτεχνικά κατάλοιπα μαρτυρούν την ύπαρξη μιας εξαιρετικά εκλεπτυσμένης κοινωνίας. Οι νομισματικές σειρές της Θάσου και της αποικίας της, της γειτονικής Νεάπολης (Καβάλας), αποκαλύπτουν επίσης αυτό το υψηλό επίπεδο. Εντούτοις, στις πρώτες σειρές (μέσα 6ου αιώνα π.Χ.) είναι κυρίαρχη μια διαστροφή και υπερβολή στο πλάσιμο της ανθρώπινης μορφής, με σκοπό την αύξηση της δραματικής εντύπωσης, ένα γνώρισμα πάντως της πρώιμης ελληνικής νομισματοκοπίας. Μάλιστα, αυτή η τάση βρήκε μια ταιριαστή εκδήλωση στα θασιακά (και στα υπόλοιπα θρακικά) νομίσματα, καθώς συνδυάστηκε με τη γραφικότητα και με τις γλαφυρές απεικονίσεις των διονυσιακών παραστάσεων.

Οι αρχαίοι στατήρες της Θάσου φέρουν στον εμπροσθότυπο το ζωηρό σύμπλεγμα της αραπής Νύμφης από Σιληνό, ένα θέμα αγα-

Αργυρή (AR) δραχμή Θάσου, 411-350 π.Χ.

Βάρος 3,50 γρ. [SNG Copenhagen 1023]

(Edgar Gallery/5171)

Εμπροσθότυπος: Γενειοφόρος κεφαλή Διονύσου στεφανωμένη με φύλλα κισσού, προς τα αριστερά.

Οπισθότυπος: ΘΑΣΙΟΝ. Ηρακλής τοξότης προς τα δεξιά. Η όλη παράσταση περικλείεται σ' ένα τετράγωνο.

Αργυρή (AR) τετραδραχμο Θάσου, 390-380 π.Χ.

Βάρος 15,290 γρ. [Jameson 1070/Ρουσόπουλος 681]

(ANS/1967.152.232)

Εμπροσθότυπος: Γενειοφόρος κεφαλή Διονύσου στεφανωμένη με φύλλα κισσού, προς τα αριστερά.

Οπισθότυπος: ΘΑΣΙΟΝ. Ηρακλής γοατιστός τοξότης, προς τα δεξιά. Η όλη παράσταση περικλείεται σ' ένα τετράγωνο. Σύμβολο: σβαστικά κάτω δεξιά.

πητό και εμφανώς εμπνευσμένο από την οργιαστική λατρεία του Διονύσου, το οποίο διατηρήθηκε έως τα κλασικά χρόνια. Στον οπισθότυπο χαραχθήκε ένα έγκυκλο τετράγωνο. Στις πρώτες κοπές, τις οποίες διακρίνει αρχαιότητα και έντονα δραματική ατμόσφαιρα γεμάτη πάθος και δύναμη, η Νύμφη επιδεικνύει μια (μάλλον) συμβολική αντίσταση. Αντίθετα, στις μεταγενέστερες κοπές, ιδίως στους στατήρες του 5ου αιώνα π.Χ., η Νύμφη "πηγαίνει" ησυχά μαζί του και η όλη παράσταση κυριαρχείται από μια αρμονία και ευαισθησία στην κίνηση, ανάλογη με εκείνη των γλυπτών του Παρθενώνα. Το χέρι της Νύμφης στις πρώτες αρχαϊκές κοπές (ομάδα πρώτη) έχει το σχήμα του ύψιλον "Υ", ενώ λίγο αργότερα η χάραξη της παλάμης διαφοροποιείται και τα δάκτυλα γίνονται περισσότερο ευδιάκριτα (ομάδα δεύτερη). Σ' αυτά τα παραδείγματα το δεξί της χέρι με τα πέντε δάκτυλα (συνήθως ενωμένα) προβάλλουν μετωπικά ανάμεσα στις δύο μορφές. Αντιθέτως, στις κλασικές σειρές, η παλάμη της Νύμφης, με τα δάκτυλα πλέον χαλαρωμένα, μετατίθεται πίσω από το κεφάλι του Σιληνού και η ίδια δείχνει να αποδέχεται τη μοίρα της χωρίς να προβάλλει κάποια αντίσταση. Η ηρεμία και η αρμονία αντικαθιστά στις κλασικές κοπές το πάθος και τη δραματική ένταση των αρχαϊκών στατήρων. Ο Σιληνός στα πρώιμα παραδείγματα τρέχει προς τα δεξιά με τον χαρακτηριστικό αρχαϊκό τρόπο, δηλαδή με λυγρισμένα γόνατα, ενώ κατά την κλασική εποχή (δεύτερο ήμισυ του

Αργυρό (AR) τετράδραχμο Θάσου, μετά το 148 π.Χ.
 Βάρος 16,77 γρ. [SNG Copenhagen 1040ff]
 (Classical Numismatic Group, Inc. /Auction/ID 61136)
 Εμπροσθότυπος: Κεφαλή αγένειου Διονύσου, προς τα δεξιά, στεφανωμένου με κισσό.
 Οπισθότυπος: ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΘΑΣΙΩΝ. Ηρακλής στέκεται προς τα αριστερά, κρατώντας ρόπαλο και δορά λέοντος. Αριστερά μονόγραμμα.

Αργυρό (AR) τετράδραχμο Θάσου, μετά το 148 π.Χ.
 Βάρος 16,47 γρ. [BMC 78]
 (Malter Galleries/Auction Nov. 12, 2000/46)
 Εμπροσθότυπος: Κεφαλή αγένειου Διονύσου, προς τα δεξιά, στεφανωμένου με κισσό.
 Οπισθότυπος: ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΘΑΣΙΩΝ. Ηρακλής στέκεται προς τα αριστερά, κρατώντας ρόπαλο και δορά λέοντος. Αριστερά μονόγραμμα.

Αργυρό (AR) τετράδραχμο Θάσου, μετά το 148 π.Χ.
 Βάρος 16,46 γρ. [BMC 78]
 (Malter Galleries/Auction Nov. 12, 2000/45)
 Εμπροσθότυπος: Κεφαλή αγένειου Διονύσου, προς τα δεξιά, στεφανωμένου με κισσό.
 Οπισθότυπος: ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΘΑΣΙΩΝ. Ηρακλής στέκεται προς τα αριστερά, κρατώντας ρόπαλο και δορά λέοντος. Αριστερά μονόγραμμα.

Αργυρό (AR) τετράδραχμο Θάσου, μετά το 148 π.Χ.
 Βάρος 16,75 γρ. [BMC 78]
 (Malter Galleries/Auction Nov. 12, 2000/47)
 Εμπροσθότυπος: Κεφαλή αγένειου Διονύσου, προς τα δεξιά, στεφανωμένου με κισσό.
 Οπισθότυπος: ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΘΑΣΙΩΝ. Ηρακλής στέκεται προς τα αριστερά, κρατώντας ρόπαλο και δορά λέοντος. Αριστερά μονόγραμμα.

5ου αιώνα π.Χ.) αποτιά έναν περισσότερο φυσιοκρατικό τρόπο. Το σύνολο σ' αυτά τα νομίσματα θυμίζει, σύμφωνα με ορισμένους μελετητές, τις γλυπτές μετέλλες του Παρθενώνα.

Όπως φαίνεται από τις αναφορές του Ηροδότου (ΣΤ', 28: εκστρατεία του Μιλήσιου Ιστιαίου κατά της νήσου με πολυάριθμο στρατό Ιώνων και Αιολέων), η Θάσος δέχθηκε αρκετές φορές τις επιθέσεις άλλων ελληνικών πόλεων που εφοσθαλιμούσαν τα μεταλλεία της. Κατά τους Μηδικούς Πολέμους υπέκυψε στην περσική στρατιά του Μαρόνιου (492 π.Χ.), ο οποίος ήταν φυσικό να επιδιώξει τον άμεσο έλεγχο των μεταλλείων της νήσου και της Θράκης γενικά. Η Θάσος γνώρισε μια μεγάλη οικονομική ευημερία μέχρι και τον 4ο αιώνα π.Χ., έως ότου εμφανίσθηκε στο προσκήνιο της Ιστορίας ο Φίλιππος Β'. Στις αρχές του 4ου αιώνα (400-390 π.Χ.), με τη νομισματική μεταρρύθμιση και με τη συνακόλουθη αλλαγή του μετρικού συστήματος, οι Θάσιοι αντικατέστησαν τους στατήρες με τετράδραχμα, στα οποία χαράχθηκαν οι θεοί-προστάτες της πόλης. Στον εμπροσθότυπο παρουσιάζεται η γενειοφόρος κεφαλή του Διονύσου στεφανωμένου με φύλλα κισσού και στον οπισθότυπο απεικονίζεται ο Ηρακλής τοξότης με τη λεοντή και το ρόπαλο.

Πολύ λίγα είναι δυνατό να λεχθούν για τη νομισματική πολιτική τόσο στη Θάσο όσο και στη Νεάπολη, κατά το διάστημα της κυριαρχίας του Φιλίππου Β'. Οι Θάσιοι εμφανίζονται στην επιγραφή, η ο-

ποία προφανώς περιλαμβάνει τα μέλη της Συμμαχίας της Κορίνθου (SVA III, no. 403, b, line 5). Η περισσότερο εύλογη εξήγηση για την "παράκη" της νομισματοκοκίας των Θασίων είναι η απώλεια των πλούσιων μεταλλείων τους που περιήλθαν σταδιακά στην επικράτεια του Φιλίππου. Κατά την ελληνιστική εποχή (2ος αιώνας π.Χ.), κόπησαν τα γνωστά πεπλατυσμένα τετράδραχμα με την κεφαλή του νεαρού (αγένειου) Διονύσου στεφανωμένου με φύλλα κισσού στον εμπροσθότυπο, ενώ στον οπισθότυπο απεικονίζεται ο Ηρακλής, γυμνός και ιστάμενος, κρατώντας ρόπαλο, ως προστάτης της πόλης, και όχι τόξο, με τη σχετική επιγραφή στο πεδίο: ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΘΑΣΙΩΝ. Τα νομίσματα αυτά κόπηκαν σε μεγάλες ποσότητες, δεδομένου ότι χρησιμοποιούν ως διεθνές συναλλακτικό μέσο (γι' αυτό υπάρχουν και αρκετές "βαρβαρικές" ατομμήσεις). Επίσης, για τις τοπικές ανάγκες της η Θάσος έκοψε κατά καιρούς αργυρά τριημιβολία, με παράσταση Σατύρου στον εμπροσθότυπο και με αμφιγέα στον οπισθότυπο, αργυρούς οβολούς με παράσταση δύο δελφινών και μεγάλες ποσότητες χάλκινων νομισμάτων.

Σημείωση: Τα νομίσματα που παρουσιάζονται προέρχονται από τις συλλογές των ομίλων δημοπρασιών Classical Numismatic Group, American Numismatic Society, Edgar Gallery και Malter Galleries.

Δημήτριος Ν. Γαρουφαλής
 Διπλής Σύνταξης - Αρχαιολόγος